

43. Сильветка Миколи Івасюка // Руслан. — 1897. — Ч. 10. — С. 3. — Рубр.: Новинки.
44. Співачка-артистка Крушельницка // Руслан. — 1897. — Ч. 47. — С. 3. — Рубр.: Новинки.
45. *Студинський К.* Думки і пісні Амврозия Метлиньського / Др. Кирило Студинський // Руслан. — 1897. — Ч. 108. — С. 1.
46. *Студинський К.* Поеми Михайла Макаровського / Кирило Студинський // Руслан. — 1899. — Ч. 169. — С. 1.
47. (X). Ювілей XXV-літньої культурної праці Омеляна Поповича / (X) // Руслан. — 1900. — Ч. 254. — С. 1.
48. *Чуприна І.* Ще до спогадів про Тадея Рильського / Іван Чуприна // Руслан. — 1908. — Ч. 228. — С. 2; Ч. 229. — С. 2.
49. Ювілей Миколи Садовського // Руслан. — 1907. — Ч. 97. — С. 3.
50. *Юлев Я.* Памяти М. Шашкевича / Я. Юлев // Руслан. — 1902. — Ч. 286. — С. 2; Ч. 287. — С. 2.

Мальвіна Михалюк

СПЕЦИФІКА «ОСОБИСТІСНОЇ» ІНФОРМАЦІЇ
НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ «ВПЕРЕД!» (Львів,
1911—1913, 1918—1922, 1924, 1929, 1931, 1933—1934 pp.)

Досліджено біобібліографічні матеріали, надруковані у львівському часописі «Вперед!» (1911—1913, 1918—1922, 1924, 1929, 1931, 1933—1934), що висвітлюють «особистісну» інформацію про відомих та маловідомих осіб, зокрема громадських та військових діячів, письменників, журналістів.

Ключові слова: часопис «Вперед!», біобібліографічні матеріали, «особистісна» інформація про людину, громадські та військові діячі, письменники, журналісти.

Исследованы биобиблиографические материалы, опубликованные во львовской газете «Вперед!» (1911—1913, 1918—1922, 1924, 1929, 1931, 1933—1934), которые освещают «личностную» информацию об известных и малоизвестных лицах, в частности общественных и военных деятелей, писателей, журналистов.

Ключевые слова: газета «Вперед!», биобиблиографические материалы, «личностная» информация о человеке, общественные и военные деятели, писатели, журналисты.

Biobibliographic materials published in the newspaper «Vpered!» («Forward!») (1911—1913, 1918—1922, 1924, 1929, 1931, 1933—1934),

illuminating the «personal» information about well-known and little-known persons, including public and military figures, writers, journalists, have been studied.

Key words: newspaper «Vpered!», Bio-bibliographic materials, «personal» information about the person, public and military figures, writers, journalists.

Газета «Вперед!» постає для читача як пресовий орган Української соціал-демократичної партії, що перебрала на себе повноваження часопису «Земля і Воля». Основним завданням видання визначалося висвітлення внутрішньопартійних справ та головних напрямів політичної діяльності УСДП [18]. Часопис виходив у три періоди з перервами: впродовж 1911—1913 рр. — як «Часопись для робочого люду: Орган української соціалдемократії» (за редакцією В. Левинського, П. Буняка, Ю. Бачинського, А. Чернецького); у 1918—1922 рр. — як «Робітнича газета: Орган української соціалдемократичної партії» (за редакцією П. Буняка та Є. Гуцала); у 1924, 1929, 1931, 1933—1934 рр. — як «Центральний орган української соціалдемократичної партії» (за редакцією І. Калятинського, М. Галушка, П. Костюка, П. Буняка).

Від 1918 р. газета розширює вузькі рамки свого тематичного діапазону і виходить за межі фокусування уваги лише на проблемах соціалістичного руху та внутрішньопартійних справах. У виданні почали порушуватися нагальні питання того періоду, насамперед військові справи та вирішення правового становища Галичини. Часопис фактично набув формату загальнонаціональної газети громадсько-політичного спрямування. Варто зазначити, що велика заслуга у цьому Порфира Буняка, що обіймав посаду головного редактора часопису «Вперед!» упродовж 1918—1922 рр., які можна вважати періодом розквіту газети. У цей час часопис став чи не єдиним джерелом інформації для українського населення, що перебувало під польською окупацією, та українського населення, що проживало по той бік кордону у «Великій Україні» [9, с. 436]. У своєму дослідженні ми відзначимо способи контактів українців, розділених кордонами, за допомогою часопису «Вперед!».

Зауважимо, що газета піддавалася політичним переслідуванням й утискам [13; 14]. Після арешту провідників УСДП П. Буняка та Л. Ганкевича [1] у грудні 1918 р. польська влада змусила газету дублювати український текст латиницею, а від березня 1919 р. її ви-

давання було заборонено на піврічний термін. Шістнадцять номерів газети за 1922 р. було конфісковано за агітацію на користь комуністів, а згодом випуск часопису заборонили «з приводу вміщення статей антидержавного спрямування» [9, с. 438].

Однак попри політичний напрям газети і тяжіння її до ідеалів утопічної влади в Радянському Союзі для дослідників просопографії та бібліографістики вона становить неабияку цінність: на її шпальтах за невеликий час (здебільшого другий період виходу газети (1919—1922 рр.) за редакцією П. Буняка) віднайдено близько 3 000 одиниць некрологів та 6 000 одиниць просопографії, списки заарештованих та померлих військових і цивільних діячів, листування, що велося між «загубленими» та розділеними кордонами українцями, — усе це становить великий обсяг «особистісної» інформації, яка не присутня в жодному іншому часописі Галичини. Вкажемо також, що у зазначений період був заборонений та припинений друк багатьох галицьких газет, зокрема, «Діло» перестало виходити з 22 листопада 1918 р. після встановлення у Львові польської влади та відновила 1 вересня 1922 р., унаслідок чого утворилася велика прогалина у дослідженні біографістики за цей період.

Найбільш інформативним був для нас другий період виходу газети «Вперед!» (1919—1922 рр.). Він співпав за часом зі збройним конфліктом, що виник між Польщею та Західно-Українською Народною Республікою на території Галичини і вилився в широкомасштабні бойові дії. Улітку 1919 р. розпочався останній етап наступу польських військ, що тривав до 17 липня і закінчився повним захопленням Східної Галичини. Внаслідок поразки ЗУНР полякам вдалося захопити у полон 10 000 українських військовиків, яких розмістили переважно в дев'яти таборах для інтернованих (Домб'є, Вадовиці, Бугшопи, Ялівець, Стрий, Стшалково, Пикуличі, Ланьцут і Тухоля) [6]. У боях, що тривали від червня 1919 р., втрати поляків становили 78 вбитих та 798 поранених.

Газета «Вперед!» присвятила чимало статей висвітленню проблеми становища українських військовополонених, зокрема: «1834 трупів в Берестю» [25]; «3 табору полонених у Стшалкові» [11]; «Доля наших полонених» [7]; «Сеймова комісія про табори інтернованих» [19]; «3 “Домб'я”» [10]. Військовополонені перебували у жахливих антисанітарних умовах, їхнє існування було жалюгідним,

однак влада не приймала жодних рішень стосовно цього питання. Так, у табірному шпиталі, що розмістився на території в'язниці «Бригідки», повідомляє газета, камери-келії були розплідниками комах, що поширювали різні хвороби, зокрема плямистий тиф, тіла померлих не утилізувалися належним чином, нерідко залишалися у приміщеннях декілька днів [4].

Часопис подає списки військовополонених українців, що опинилися у таборі. Це дає змогу скласти реєстр осіб, які перебували у полоні, отримати інформацію про їхнє походження, місце проживання і дату народження. Наприклад, у рубриці «З Домб'я» знаходимо відомості про таких полонених: «Іван Марусик, селянин з Сорік, пов. Коломия, ... Осип Копач, урядник зі Львова, ... Дзюбінський з Добромильщини, ... о. Олекса Капустинський, член Української Нац. Ради, бувший посол, з Мельниці, пов. Борщів, ... Юліан Король, учитель з Теляжа, пов. Сокаль» [27]. Також можна дізнатися про кількість полонених у таких таборах, як Вадовиці, Стшалкове, Reporto Terrasino (Палермо, Італія), Casale di Altamura (Барі, Італія) Новомиколаївськ, Омськ (Росія) та ін.

Однією із найсумніших згадок в пам'яті нашого народу залишиться табір у Бугшопах (біля Берестя-Литовського), де впродовж двох місяців — від 20 липня до другої половини вересня 1919 р. — померло 4000 українських старшин і стрільців [6]. Газета «Вперед!» подає таку інформацію стосовно цього: «Табір для полонених в Берестю литовським, це огида, це ганьба для польської держави. Умовини в берестейських “бугшопах” або у форті Берга можуть до розпуки довести видця. В Бугшопі, де є українці, давні табори й російські хліви та бараки побудовані німцями — в деяких немає навіть т. зв. прич або досок, тільки кам'яна долівка — це приміщення бранців. Про солому нема й бесіди — долівку вистелюють полонені бадиллями та бодачем. Вікон немає — одвірки навіть понижені» [24]. Від 91-го до 105-го числа часопису за 1919 р. подаються списки військовополонених, що померли від важких умов та хворіб у цьому таборі, їх кількість вражає — 684 людини [22]. У 91-му числі за 12 вересня у списку померлих подається інформація про місце проживання людини та дату смерті, наприклад: «1. Молодчев Іван, помер 29 липня 1919; ... 8. Білейчук Іван, місце замешкання Трильче, Снятин, помер 5 серпня; ... 51. Самота Андрій, Макова, Бережани,

помер 16 серпня...» [20]. Від 93-го числа за 14 вересня редакція подає списки померлих за конкретною датою: «Дня 22 серпня 1919 померли: 129. Лавас Тимко, Шкопеколоси, Золочів; ... 140. Печерський Іван, Конюшки, Рогатин; ... 153. Гаврищук Володимир, Казимірівка, Зборів» [21]. Вражає той факт, що газета подавала списки померлих, які налічували від 50 до 100 осіб щоденно, бо, як зазначено у виданні, «з табору, що числив коло 6000 полонених, виношено кожного дня 50—100 трупів» [23]. Необхідно також зазначити, що цей список незавершений, оскільки польська влада намагалася всіляко приховати цей факт і звинуватила газету у фальшуванні інформації [20].

У часописі опубліковано також списки померлих з таборів полонених (Пикуличі (Перемишль), Домб'є (Краків), Баконьчиці (Перемишль), Cassino (Італія), Новомиколаївськ (Росія) та багато ін.) і в шпиталях від епідемії тифу (Нова Ушиця та ін.).

На шпальтах газети вміщено інформацію про життя та діяльність визначних громадсько-політичних і військових діячів, журналістів та письменників. Значний пласт біографістики часопису відведено публіцистичним матеріалам, присвяченим роковинам смерті. Андрій Чайковський подав спогад з приводу смерті Івана Біберовича, що відійшов у вічність 18 листопада 1920 р. Як повідомляє автор, «з плакатів знали люди, що помер урядник щадниці міста Коломиї та й більше нічого», але насправді українська суспільність втратила «останнього з перших піонерів народнього мистецтва, ветерана українського народнього театру» [26]. Так, у числі за 20 червня 1920 р. під криптонімом Л. Г. вміщено статтю, присвячену третій річниці смерті, в якій проаналізовано діяльність українського журналіста Ярослава Весоловського, що був редактором таких відомих часописів, як «Поступ», «Буковина», «Діло» [12]. Володимир Дорошенко у числах за 12 та 14 грудня 1920 р. опублікував розлогу статтю з нагоди 25-ї річниці смерті Михайла Драгоманова [8].

Великий пласт біографічних публікацій становлять некрологи, що подавалися переважно у рубриці «Посмертні вісти» або на останніх сторінках часопису автономним текстом, обрамленим темною рамкою. Варто зазначити, що, крім констатації факту смерті, некролог має ще й культурний аспект. Адже саме завдяки часопису суспільство ідентифікує визначні особистості, надрукований некролог автоматично акцентував заслуги людини перед українською

спільнотою, і не важливо, чи ця людина — відомий публічний діяч чи звичайний пересічний громадянин, який своєю працею вніс скромну лепту в громадське життя. Публікація некролога у виданні засвідчувала певні досягнення цієї людини перед суспільством. Газеті «Вперед!» притаманні особистісні некрологи, що без зайвої помпезності повідомляли про смерть людини і подавали основні відомості з життя, дату смерті, час та місце поховання.

У рубриці «Посмертні вістки» подавалися некрологи відомих та маловідомих особистостей, військових діячів УСС та УГА, наприклад: «Омельян Веселовський, підхорунжий, курінний писар І полку піхоти УСС, що помер від тифу у м. Браїлів Подільської губернії» [16]. Або ж: «Михайло Демидчук, господар горожанин міста Буська, помер 11 листопада 1920 р. в 75 році життя. Покійний добрий син свого народу, був працюючий, тихий та чесний громадянин. Хоч сам неписьменний, виображував всі свої діти на добрих громадян та щирих українських патріотів. Син покійного д-р Семен Демидчук є співробітником українського щоденника у Філядельфії» [5]. Ось некролог, присвячений санітарному лікарю І корпусу УГА Тадею Яцику, що «дня 17 листопада м. р. помер у Винниці як жертва тяжкого лікарського обов'язку. Цей молодий лікар малозвісний широким кругам нашої суспільності, дав себе пізнати в короткому часі існування УГА, як один із стовпів її санітарної організації, як лікар в лічниці, як бригадний лікар в групі «Південь», як санітарний референт групи «Північ», а вкінці як санітарний шеф І корпусу» [3]. Або ж: «О. д-р Іван Баргашевський, професор Львівського університету, б. декан теологічного факультету, помер у Львові дня 13 грудня 1920, переживши 68 літ» [15].

У рубриках «Переписка розлучених», «Почтова скринка», «Ревізії та арештування», «Вістки з тамтої сторони» і «Переписка з Америкою та Канадою» вміщено значну кількість біобібліографічного матеріалу. Інформація, подана у цих рубриках, давала можливість відновити зв'язок з людьми, які через різні обставини втратили контакт один з одним. Подані дані про особу — це цінне джерело інформації для дослідників. Наприклад, у рубриці «Почтова скринка» надруковано замітку про пошуки поручника УГА Володимира Бачинського, родом зі Станіслава (тепер — м. Івано-Франківськ), ад'ютанта групи отамана Шашкевича в Кам'янці-Струмиловій (тепер — м. Кам'янка-Бузька Львівської обл.) [2], а також про сотника

Миколу Пенчака, що перебував у таборі для інтернованих у Ту-холі [17].

Отже, у газеті «Вперед!» представлено широкий пласт «особистісної» інформації про людину. Найбільше відомостей про особу ми віднайшли у представлених газетою списках, як, наприклад, у списках інтернованих та померлих українців у різних таборах полонених, рубриках «Почтова скринка» та «Переписка розлучених», які давали можливість відновити втрачений контакт між родичами, друзями, що, розділені складними політичними обставинами, війною та кордонами, намагалися отримати будь-яку інформацію один про одного, ведучи листування на останній сторінці часопису, нерідко ці запити залишалися без відповіді, але для дослідників біографістики така «особистісна» інформація є надзвичайно цінною.

1. Арештування редакторів і адміністраторів «Впереду» // Вперед! — 1918. — 29 груд. (ч. 25). — С. 4. — Рубр: Новинки.
2. Бачинський Володимир // Вперед! — 1920. — 19 черв. (ч. 141). — С. 4. — Рубр.: Почтова скринка.
3. Білозор В., д-р. Д-р Тадей Яцик (Від Українського Лікарського Товариства у Львові в роковини смерті) / Д-р В. Білозор // Вперед! — 1920. — 21 листоп. (ч. 267). — С. 3. — Рубр.: Посмертні вісті.
4. В справі таборів для полонених // Вперед! — 1919. — 23 листоп. (ч. 153). — С. 4.
5. Демидчук Михайло // Вперед! — 1920. — 18 листоп. (ч. 264). — С. 3. — Рубр.: Посмертні вісті.
6. Дзюбан О. Стрілецькі некрополі Львова / Орест Дзюбан // Галицька Брама. — 1998. — № 5/6. — С. 3—6.
7. Доля наших полонених // Вперед! — 1920. — 24 квіт. (ч. 95). — С. 2.
8. Дорошенко В. Михайло Драгоманів (3 нагоди обходу 25-ліття його смерті) / Володимир Дорошенко // Вперед! — 1920. — 12 груд. (ч. 284). — С. 1.
9. Жерноклеєв О. Порфір Буняк: політична біографія / Олег Жерноклеєв, Ігор Райківський // На вівтар історії України : ювілей. зб. на пошану акад. АН Вищої школи України, проф. В. В. Грабовецького. — Івано-Франківськ, 2008. — 564 с.
10. З «Домб'я» // Вперед! — 1921. — 17 лип. (ч. 112). — С. 1.
11. З табору полонених в Стшалкові // Вперед! — 1920. — 17 січ. (ч. 12). — С. 3. — Рубр.: З таборів полонених.
12. Л. Г. Ярослав Весоловський. В третю річницю смерті українського журналіста // Вперед! — 1920. — 20 черв. (ч. 142). — С. 2.

13. Масові арештування в редакції «Впереду». Ревізії в камениці Ставропігії // Вперед! — 1918. — 26 груд. (ч. 22). — С. 1.
14. Масові арештування в редакції «Впереду» // Вперед! — 1918. — 27 груд. (ч. 23). — С. 2.
15. О. д-р Іван Бартошевський // Вперед! — 1920. — 17 груд. (ч. 288). — С. 3. — Рубр.: Посмертні вісти.
16. Омелян Веселовський // Вперед! — 1920. — 13 листоп. (ч. 260). — С. 4. — Рубр.: Посмертні вісти.
17. Пенчак Микола // Вперед! — 1920. — 19 черв. (ч. 141). — С. 4. — Рубр.: Почтова скринка.
18. *Передирій В.* Вперед! / В. Передирій // Українські часописи Львова 1848—1939 рр. : іст.-бібліогр. дослідж. : у 3 т. — Л. : Світ, 2002. — Т. 2 : 1901—1919 рр. — С. 433—439.
19. Сеймова комісія про табори інтернованих // Вперед! — 1920. — 22 лют. (ч. 43). — С. 1.
20. Спис померших в таборі полонених «Бугшопи» (Bugszopy) // Вперед! — 1919. — 12 верес. (ч. 91). — С. 3.
21. Спис померших в таборі полонених «Бугшопи» (Bugszopy) // Вперед! — 1919. — 14 верес. (ч. 93). — С. 2.
22. Спис померших в таборі полонених «Бугшопи» (Bugszopy) // Вперед! — 1919. — 28 верес. (ч. 105). — С. 2—3.
23. Страшні відносини в берестейському таборі для полонених // Вперед! — 1919. — 19 жовт. (ч. 123). — С. 1.
24. Табори полонених. Страшні відносини в берестейському таборі для полонених // Вперед! — 1919. — 19 жовт. (ч. 123). — С. 1.
25. 1834 трупів в Берестю // Вперед! — 1920. — 17 січ. (ч. 12). — С. 3.
26. *Чайковський А.* Іван Біберович (Посмертний спогад) / Андрій Чайковський // Вперед! — 1920. — 29 груд. (ч. 297). — С. 2.
27. Як довідемося в Домбю // Вперед! — 1920. — 27 січ. (ч. 20). — С. 1.

Ольга Палюх

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ У ГАЛИЦЬКІЙ ПОЛЬСЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ 1923 р.

Висвітлено погляди у польськокомовній галицькій пресі на перспективи нормалізації українсько-польських відносин та досягнення між-національного порозуміння у контексті прийняття Радою послів великих держав рішення щодо приєднання Східної Галичини до Польської Республіки у 1923 р.